

Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2033

Foreløpig kunnskapsgrunnlag

med utfordringer og kartleggingsbehov

Offentlig ettersyn 25.09.19 – 06.11.19

Innhold

Kunnskapsgrunnlag og kartleggingsbehov	3
1 Sortland kommune	3
2 Demografi og befolkning	4
2.1 Historisk befolkningsutvikling i Sortland kommune	4
2.2 Befolkningsprognoser Sortland	5
2.3 Befolkningsutvikling i regionen	6
2.4 Oppsummering og utfordringer	7
3 Folkehelse	8
3.1 Folkehelseprofilen	8
3.2 Utfordring og kartleggingsbehov	9
4 Et attraktivt lokalsamfunn og en attraktiv region	10
4.1 Arbeidsplasser og kompetanse	10
4.2 Boliger og bomiljø	10
4.3 Skole og barnehage	11
4.4 Høyere utdanning- Nord universitet	12
4.5 Kultur og idrett	13
4.6 Helse og omsorgstjenester	15
4.7 Lokalmiljø og møteplasser	16
4.8 Utfordringer og kartleggingsbehov: attraktivt lokalsamfunn og region	17
5 En effektiv kommunal organisasjon	18
5.1 Kommunens som organisasjon	18
5.2 Utfordringsbildet	18
6 Kommunal infrastruktur, eiendommer og bygningsmasse	18
7 Klima og energiplanlegging, samt klimatilpasning	19
7.1 Statlige retningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpassing	19
7.2 Nasjonale forventninger	19
7.3 Kommunedelplan for energi og klima	21
7.4 Klimasamarbeid i Vesterålen	21
7.5 Utfordringer og kartleggingsbehov	21
8 Verdiskapning og næringsutvikling	22
8.1 Verdiskaping	22
8.2 Næring i Sortland og regionen	23
8.3 Sysselsetting	23
8.4 Utfordringer og kartleggingsbehov	25
9 Transport – samferdsel	25
9.1 Regionalt	25
10 Teknisk infrastruktur i kommunen	27
10.1 Veinettet i kommunen	27
10.2 Gang-/sykkelveier	27
10.3 Kollektivtransport	27
10.4 Vann og avløp	27
10.5 Utfordringer og kartleggingsbehov	28
11 Vesterålen og regionsentret Sortland	28
11.1 Regionale samarbeidsprosjekter	28
11.2 Regionsenteret Sortland	29
11.3 Utfordringer og kartleggingsbehov	29

Kunnskapsgrunnlag og kartleggingsbehov

Som et ledd i arbeidet med revisjonen av samfunnsdelen skal det utarbeides et kunnskapsgrunnlag, med det mål å sammenfatte og kartlegge ulike perspektiver og beskrive karakteristiske utviklingstrekk og prognoser, som vil være viktige bidrag i vurderingen av hvilken retning den strategiske utviklingen av Sortlandssamfunnet bør ta.

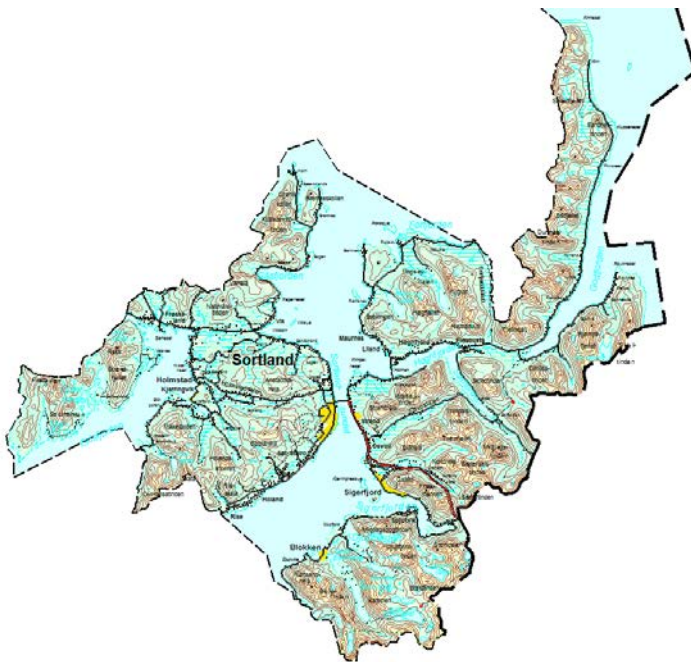
På en rekke områder har kommunen allerede et godt kunnskapsgrunnlag. På disse områdene er det viktig å trekke ut det som er vesentlig for å utforme mål og strategier for utviklingen av Sortland. På enkelte områder vil det være behov for å hente inn ny kunnskap og gjøre egne kartlegginger som en del av planprosessen.

Kunnskapsgrunnlaget vil følge planprosessen og utvikles både gjennom innhenting av oppdatert statistikk og forskningsdata, lokalt prosessarbeid med de ulike tjenestesektorene.

1 Sortland kommune

(under utarbeidelse)

Sortland kommune ligger i Vesterålen, helt nord i Nordland. Kommunen har et flateareal på totalt 1093,04 km², hvorav 721,92 km² er landareal. Derav by- og tettbebyggelse 3,07 km², dyrkamark 21,35 km², skog 310,29 km² og myr 74,63 km².

Sortland by er kommunesenter og regionsenter for Vesterålen. Vel halvparten av befolkningen på totalt 10 557 innbyggere (SSB 1. kvartal 2019) bor i byen og de nærliggende boligområdene.

Kommunens tettsteder

Kommunen har i dag flere tettsteder som har både skole- og barnehage tilbud: Sigerfjord, Strand,

Maurnes/Liland, Holmstad, Holand og Jennestad.

2 Demografi og befolkning

2.1 Historisk befolkningsutvikling i Sortland kommune

Tabellen under viser at Sortland har hatt en befolkningsøkning på 723 personer de siste 10 årene. Dette er en vekst på 7,5%. Nordland har i perioden hatt en befolkningsvekst på 3,4%, som ligger under både Troms og Finnmark og langt under landsgjennomsnittet på 11,8%.

Det er kun 14 av de 44 kommunene i Nordland som har hatt befolkningsvekst i perioden, der Bodø og Sortland er de to kommunene med høyest befolkningsvekst. (Indeks Nordland)

Alder	2008	2018	Endring i antall personer	Endring i %
0 år	117	97	- 20	- 17,1%
1-5 år	543	571	+ 28	+ 5,1%
6-12 år	998	903	- 95	- 9,5%
13-15 år	453	355	- 98	- 21,0%
16-19 år	594	637	+ 43	+ 7,0%
20-44 år	3094	3233	+ 139	+ 4,5%
45-66 år	2673	3005	+ 332	+12,4%
67-79 år	736	1158	+ 422	+ 60,0%
80-89 år	391	336	- 55	- 14,0%
90 år +	79	106	+ 27	+ 34,2%
Sum	9678	10401	+723	+7,5 %

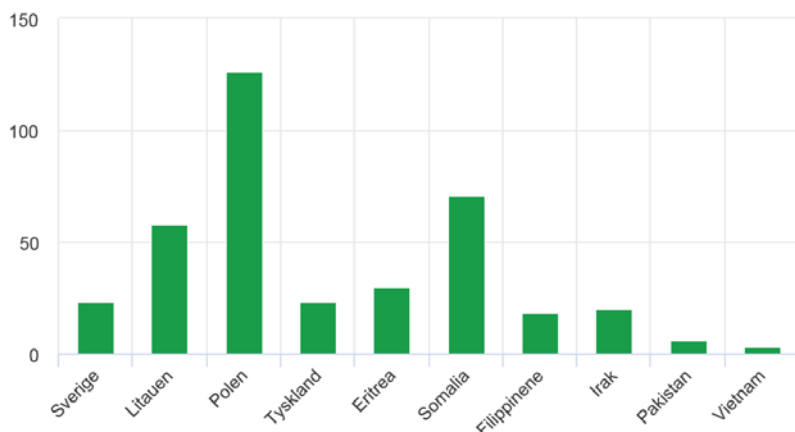
Historisk befolkningsutvikling fra 2008- 2018 etter alder. SSB 07459

Alderssammensetning

Tabellen viser at den største delen av befolkningsøkningen har skjedd i aldersgruppen 45-79 år, der veksten utgjør 754 av den totale befolkningsveksten på 723 de siste 10 årene. Aldersgruppen 6-15 år er redusert med 193 personer i den samme perioden.

Mangfold

Personer med innvandrerbakgrunn. Utvalgte land.

Kilde: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, Statistisk sentralbyrå.

I dag har Sortland totalt 1013 innvandrere og norskfødte med innvandringsforeldre. Det vil si 9,6% av befolkningen. (Dette er den laveste andelen av befolkningen i Vesterålskommunene.)

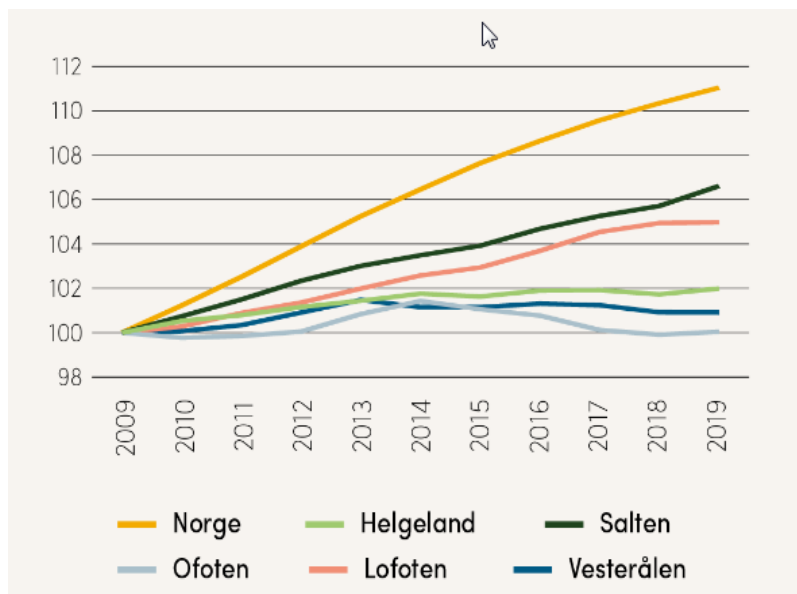
2.2 Befolkningsprognoser Sortland

Aldersgrupper	2018	2022	2026	2030	Endring i antall personer	Endring %
0 år	113	120	119	116	+ 3	+2,6%
1-5 år	591	623	636	631	+40	+ 6,7%
6-12 år	915	922	924	958	+ 43	+0,47%
13-15 år	360	405	416	399	+ 39	+10,8%
16-19 år	624	497	550	559	-25	- 4,0%
20-44 år	3213	3338	3327	3391	+178	+5,5%
45-66 år	3006	2981	3019	3069	+63	+ 2,1%
67-79 år	1149	1355	1421	1481	+332	+ 28,8%
80-89 år	337	371	506	605	+268	+ 79,5%
90 år +	85	91	84	99	+ 14	+ 15,5%
Sum	10393	10703	11002	11308		

Sortland kommune. Aldersfordelt befolkningsprognose for perioden 2018-2030. Kilde SSB 11168

Tabellen viser at det forventes en befolkningsøkning frem mot 2030 med totalt 915 personer i kommunen. Prognosen viser en kraftig vekst i aldersgruppene 67 -79 år og 80-89 år. Disse to gruppene utgjør 600 av den totale veksten på 915 personer. Framskrivningen er basert på MMM-alternativet.

2.3 Befolkningsutvikling i regionen

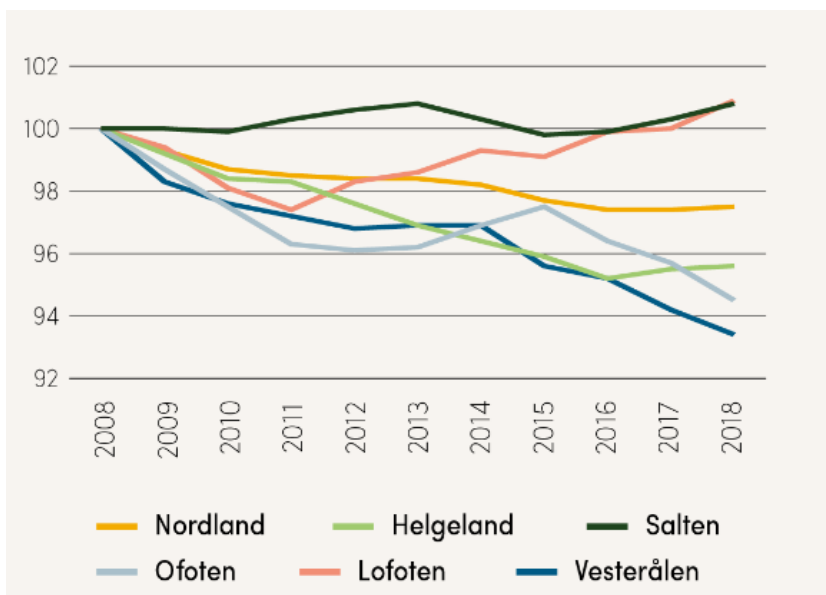
Tabell fra Index Nordland 2019

Veksten i Nordland er lavere enn landet for øvrig. Ved inngangen til 2019 er det 243 479 personer i Nordland. Fylket har hatt en vekst på 3,4 prosent siden 2009.

Av regionene i Nordland har Salten hatt den sterkeste veksten siden starten av 2009, med 6,6 prosent. Lofoten følger etter med 4,9 prosent befolkningsvekst i samme periode.

Både Ofoten og Vesterålen har hatt en befolkningsvekst på mindre enn 1 prosent de siste 10 årene.

Kjønnsfordeling i Nordland og Vesterålen

Andelen kvinner i voksen alder er noe lavere enn menn. Dette antas å være blant annet pga. at unge kvinner som flytte i forbindelse med høyere utdanning og arbeid som ikke vender tilbake.

Vesterålen har den sterkeste prosentvise nedgangen av kvinner i aldersgruppen 0-39 år i Nordland med 6,6%

Befolkningsutvikling for kvinner i aldersgruppen 0-39 år, indeks der 2008 = 100 (SSB.)

Tabell fra Index Nordland 2019¹

¹ Index Nordland - Rapport om utviklingen gjennom 2018 og utsiktene for 2019. Utarbeidet av Handelshøyskolen Nord universitet, prosjektleder Erlend Bullvåg

2.4 Oppsummering og utfordringer

Oppsummering befolkning og demografi

- Sortland har hatt en befolkningsvekst på 7,5%, som er blant de høyeste i Nordland, det forventes fortsatt vekst.
- Det har skjedd en dramatisk økning i den eldre delen av befolkningen. Antall innbyggere mellom 67- 90 år har øket med 367 personer, denne trenden forventes å øke de neste 10 årene.
- Vesterålen er blant regionene med lavest vekst i fylket, med under 1%. (Nordland er blant fylkene i landet med lavest befolknings vekst)
- Andelen unge og spesielt kvinner har gått ned de siste 10 årene

Utfordring

- Prognoser viser at personer i aldersgruppen over 80 år blir nesten fordoblet, fra 337 til 605 personer, de neste 12 årene.
- Endringen i den demografiske fordelingen vil få store konsekvenser for blant annet:
 - Tjenesteyting i kommunen; fremtidig økonomisk bærekraft.
 - Boligstrukturen og tilgjengeligheten i samfunnet. Hvordan tilrettelegge for å bo lengst mulig hjemme?
 - Tilgang på arbeidskraft
- Det forventes lav vekst i den yngre og produktive delen av befolkningen i Sortland. Vesterålen har den største nedgangen i Nordland. Hvordan klarer vi å snu denne trenden?
- Hvordan kan vi gjøre det attraktivt for unge etablerere å bosette seg og bli værende i vår region?
- Hvordan kan vi rigge oss slik at vi har økonomisk bærekraft til å møte denne utviklingen?

3 Folkehelse

3.1 Folkehelseprofilen

Folkehelseprofilen utarbeides av Folkehelseinstituttet hvert år. Profilen for 2019 er tilgjengelig via linken: <https://khp.fhi.no/PDFVindu.aspx?Nr=1870&sp=1&PDFaar=2019>

Tema	Indikator (klikkbare indikatornavn)	Kommune	Fylke	Norge	Enhet (*)	Folkehelsebarometer for Sortland Suortá	
Befolkning	1 Andel barn, 0-17 år	22	20	21	prosent		
	2 Personer som bor alene, 45 år +	25,9	25,5	25,4	prosent		
	3 Andel over 80 år, framskrevet	5	6,1	4,9	prosent		
Oppvekst og leveår	4 Vgs eller høyere utdanning, 30-39 år	70	75	81	prosent		
	5 Lavinntekt (hushold.), 0-17 år (ny def.)	11	9,2	9,2	prosent		
	6 Inntektsulikhet, P90/P10	2,6	2,6	2,8	-		
	7 Bor trangt, 0-17 år	21	18	19	prosent		
	8 Barn av enslige forsørgere	21	17	15	prosent		
	9 Stønad til livsopphold, 20-29 år	14	10	8,5	prosent (a,k)		
	10 Trives på skolen, 10. klasse	81	82	86	prosent (k)		
	11 Bliir mobbet, Ungd. 2017	8,8	9,7	7,4	prosent (a,k)		
	12 Laveste mestringsnivå i lesing, 5. kl.	26	28	24	prosent (k)		
	13 Laveste mestringsnivå i regning, 5. kl.	26	29	23	prosent (k)		
	14 Frafall i videregående skole	27	25	21	prosent (k)		
	15 Tror på et lykkelig liv, Ungd. 2017	63	71	73	prosent (a,k)		
	Miljø, skader og ulykker	16 Fornøyd med lokalmiljøet, Ungd. 2017	64	64	70	prosent (a,k)	
		17 Med i fritidsorganisasjon, Ungd. 2017	56	62	66	prosent (a,k)	
		18 Fornøyd med treffsteder, Ungd. 2017	47	45	49	prosent (a,k)	
19 Ensomhet, Ungd. 2017		26	22	19	prosent (a,k)		
20 God drikkevannsforsyning (ny def.)		94	70	91	prosent		
21 Forsyningsgrad, drikkevann		94	91	88	prosent		
Helse relatert atferd	22 Skader, behandlet i sykehus	11,9	14,4	13,7	per 1000 (a,k)		
	23 Lite fysisk aktive, Ungd. 2017	16	14	14	prosent (a,k)		
	24 Skjermtid over 4 timer, Ungd. 2017	37	34	29	prosent (a,k)		
Helsestand	25 Røyking, kvinner	8,3	7,2	6	prosent (a)		
	26 Forventet levealder, menn	78,4	78,7	79,1	år		
	27 Forventet levealder, kvinner	84,1	83,3	83,3	år		
	28 Utd.forskjeller i forventet levealder	4,4	4,1	5	år		
	29 Fornøyd med helse, Ungd. 2017	64	67	71	prosent (a,k)		
	30 Psykiske sympt./lid., 15-29 år	169	167	159	per 1000 (a,k)		
	31 Muskel og skjelett	345	341	319	per 1000 (a,k)		
	32 Overvekt og fedme, 17 år	28	28	23	prosent (k)		
	33 Hjerte- og karsykdom	16,2	18,5	17,7	per 1000 (a,k)		
	34 Antibiotikabruk, resepter	297	322	340	per 1000 (a,k)		

Folkehelseprofil for Sortland 2019. Den røde linjen viser landsgjennomsnittet

Sortland skårer lavt på en rekke faktorer i folkehelseprofilen, spesielt blant barn og unge, noe som vil få konsekvenser for den fremtidige samfunnsutvikling, her pekes spesielt på:

- Mange av ungdommene i kommunen uttrykker at de ikke har tro på et lykkelig liv, mange er heller ikke fornøyd med lokalmiljøet.
- Sortland ligger under landsgjennomsnittet når det gjelder trivsel på skolen.
- Det er bare 67% av ungdommen som er fornøyd med egen helse (Landsgjennomsnitt er 71%), og 28% av 17 åringene er overvektige.
- I Sortland er det langt flere enn ellers i landet som ikke er med i en fritidsorganisasjon og hele

37% av ungdommen har en skjermtid på over 4 timer, mens på landsbasis er det 29% som har en skjermtid på over 4 timer.

- Når det gjelder utdanning, er det bare 70% av befolkningen mellom 30 og 39 år som har gjennomført videregående skole eller høyere utdanning, langt lavere enn både fylket og landet.
- I kommunen mottar 14% av de unge mellom 20-29 år som stønad til livsopphold, mens landsgjennomsnitt ligger på 8,5%
- Sortland har også flere lavinntektshusholdninger med barn 0-17 år enn landsgjennomsnittet.

I den årlige folkehelseprofilen ser man mye av de samme trekkene som fremkom i Sortland sitt kunnskapsgrunnlag kalt «Oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer i Sortland» fra 2016. Denne oversikten skal oppdateres i 2020 og arbeidet med dette starter opp høsten 2019. Hovedtema her er oppvekst- og levekår, skader og ulykker, helserelatert adferd, befolkningens helsetilstand, fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø.

3.2 Utfordring og kartleggingsbehov

Utfordringer

- Sortland har alt for stor andel av den unge som ikke trives, som faller ut av skole, ikke kommer inn på arbeidsmarkedet og står i fare for å utvikle en sammensatt helseproblematikk. Hvordan endrer vi dette?
- Det vil bli en utfordring å skape et samfunn som er sosialt bærekraftig dersom vi ikke snur denne trenden. Klarer Sortland å utnytte det potensialet som ligger i alle deler av befolkningen, slik at alle/flest mulig kan bidra positivt inn i sortlandsamfunnet.
- Folketallet i kommunen øker på grunn av arbeidsinnvandring og flyktninger. Klarer vi å jobbe aktivt med integrering i samfunnet, slik at denne gruppen blir en ressurs, har god helse og er i arbeid.
- Helse, utdanning og trivsel henger sammen og dersom vi ikke klarer å løse utfordringene, vil vi da kunne levere de tjenestene som innbyggerne har behov for i fremtiden?

Videre kartlegging

- Kartlegge det fremtidige tjenestebehovet når demografi og folkehelse sees i sammenheng
- Finne de bakenforliggende årsakene til at Sortland skårer så lavt på folkehelseprofilen blant de unge.
- Evaluere ulike tiltak som er gjort og kartlegge effekten av disse.

4 Et attraktivt lokalsamfunn og en attraktiv region

Som kapittel 1.2 om befolkningsutvikling viser, vil Sortland få en drastisk vekst i andelen eldre i befolkningen. Kommunen må legge til rette for at denne store gruppen kan ha et godt og aktivt liv i kommunen, bo lengst mulig hjemme og kan være en ressurs i lokalsamfunnet. Dette vil være avgjørende for fremtidig økonomisk bærekraft.

Sortland og regionen har også en utfordring i forhold til å holde på den unge og mest produktive delen av befolkningen. Hvordan skal vi utvikle Sortland og Vesterålen til å bli en region med attraktive bosted og arbeidsplasser, som unge mennesker ønsker å flytte og bosette seg i? Det er avgjørende at ressurspersoner velger å bli i kommunen, kommer tilbake etter endt utdanning, samt at noen flytter til kommunen og blir. Skal vi få til dette, må vi utvikle bostedsattraktivitet.

Det er et sammensatt bilde som skaper et attraktivt samfunn og bolyst, de ulike faktorene påvirker hverandre og kan gi positiv eller negativ effekt. Disse sammenhengene må komme frem i arbeidet med det endelige kunnskapsgrunnlaget. Under beskrives noen av de viktigste elementene som bidrar til å skape et samfunn med bostedsattraktivitet.

4.1 Arbeidsplasser og kompetanse

Relevante og trygge arbeidsplasser vil være avgjørende for stedets bostedsattraktivitet. Dette beskrives i mer detalj under kapittel 7. Verdiskaping og næringsutvikling.

4.2 Boliger og bomiljø

Sortland har i dag mange attraktive bomiljø, men bygningsmassen gjenspeiler ikke det reelle boligbehovet i kommunen. 70% av boligmassen er eneboliger, mens det i dag er behov for langt flere mindre og alternative boliger som rekkehus, tomannsboliger, bokollektiv, leiligheter osv. Det er stort press på mindre boenheter, noe som driver prisen opp. Befolkningsprognosen viser at det vil bli en kraftig vekst i aldersgruppen 67-90 år frem mot 2030, som med stor sannsynlighet ønsker mindre boenheter, godt tilrettelagt og sentralt beliggende i alle prisklasser. Alternative boformer der det er godt å bli gammel og som reduserer behovet for kommunalt tjenestebehov, må vurderes.

Plassering og utforming av boliger og boligområder er avgjørende for at den eldre befolkningen kan bo lengst mulig hjemme, trives og ta ansvar for egen helse. Det er ikke lagt en strategi i forhold til å ivareta dette i Sortland, men boligpolitisk plan og boligsosial handlingsplan er under utarbeidelse. I gjeldende arealplaner stiller det ingen krav til boligtype, størrelse eller kvalitet i nye boligområder. Det stilles heller ingen krav om universell utforming eller klima utover plan- og bygningslovens minstekrav.

Å skape attraktive boligområder innebærer også gode naboskap og trygge omgivelser og nærhet til sosial infrastruktur som skole, kultur og servicefunksjoner. Svært mange boliger har disse kvalitetene og mye sikres i kommunens arealplaner. Utleiemarkedet er svært presset i Sortland. Dette gjelder alle boligtyper og i stor grad også utenfor Sortland tettsted, selv om det er noe mindre

press og lavere boligpriser. Kommunen kan ta overordnede grep for å tilrettelegge for et variert botilbud, som passer for ulike grupper i samfunnet.

Tilgang på attraktive boliger i et godt boligmiljø kan for noen være avgjørende for å etablere seg og bli værende i Sortland.

4.3 Skole og barnehage

Grunnskole og barnehage

Sortland kommune har i dag 14 barnehager, 7 barneskoler og 2 ungdomsskoler, og bruker ca. 1/3 av de samlede driftsutgiftene i kommunen.

Barnehagene i Sortland har høy kvalitet og kommunen har god barnehagedekning med 7 kommunale og 7 private barnehager.

Ny skolestruktur ble vedtatt av Kommunestyret 13.06.19, der 3 av skolene (Sigerfjord, Maurnes, og Holand) ble vedtatt nedlagt, mens Holmstad barneskole skal videreføres. Det skal etableres to-tre nye store barneskoler; en på Hinnøya og en-to på Langøya. Det er fokus på høy kvalitet med målsetting om å skape gode læringsmiljø for elevene, men også attraktive arbeidsplasser for lærere. Konsekvensene av skolenedleggelse for bygdene er vurdert som relativt små, men i forhold til bolyst og nyetableringer viser erfaringen at lokalskolene er en viktig faktor, og det antas at den nye skolestrukturen vil bidra til mer sentralisering.

Sortland er med i en rekke nasjonale og regionale prosjekter i forbindelse med skole og barnehage

- Inkluderende barnehage- og skolemiljø (2017 – 2019) har involvert 3 skoler (SUS, Holmstad skole og Lamarka skole) og 3 barnehager (Vestmarka, Prestelva og Strand barnehager). Alle andre skoler og barnehager har blitt fulgt opp parallelt med prosjektet.
- Helsefremmede skole og barnehager: Strand skole og alle 14 barnehager er godkjent som helsefremmede.
- Trafikksikre skoler og barnehager: alle kommunale skoler og alle 14 barnehager er godkjent.

Videregående skole

Når det gjelder videregående skole må hele regionen sees i sammenheng, da det er et stort antall elever som tar videregående skole utenfor egen kommune. I tillegg til tre skoler som gir studiespesialisering har regionen flere studiesteder med yrkesfaglig utdanning.

Sortland Videregående skole har ca 700 elever med hovedtyngden er lokalisert på Sortland. Det tilbys flere studieretninger som inkluderer yrkesfag:

- Studiespesialisering -Sortland og Øksnes
- Musikk, dans og drama -Sortland
- Idrettsfag -Sortland
- Restaurant og matfag - Myre

- Naturbruk (naturbruk, akvakultur, landbruk, fiske og fangst)- Sortland og Kleiva, fiske og fangst er lokalisert på Myre havn)
- Helse- og oppvekstfag -Øksnes
- Service og samferdsel -Sortland
- Restaurant og matfag -Øksnes
- Kulde og varmepumpeteknikk -Nordlandsmodellen

Hadsel videregående skole har 500 elever (?) og er lokalisert på Melbu og Stokmarknes. Det tilbys mange ulike yrkesfag, flere gir studiekompetanse:

- Studiespesialisering
- Bygg og anlegg
- Design og håndverk
- Elektro
- Restaurant og matfag
- Service og samferdsel
- Teknisk og industriell produksjon
- Helse og oppvekstfag
- Medieproduksjon
- Yrkessjåfør

I tillegg til dette har skolen også tilbud om fagskole i samarbeid med andre videregående skoler innenfor elektro.

Andøy videregående skole har 168 elever er lokalisert på Andenes

- Studiespesialisering
- Helse- og oppvekstfag
- Teknikk og industriell produksjon
- Elektrofag
- Romteknologi (landets eneste)

Folkehelseprofilen viser at det er 27% frafall i videregående skole i Sortland (mot 21% i landsgjennomsnitt). Det er kun er 70% av befolkningen mellom 30 og 39 år har gjennomført videregående skole eller høyere utdanning. Dette er lavere enn både fylket (75%) og landet forøvrig (81%).

4.4 Høyere utdanning- Nord universitet

Nord Universitet, som er lokalisert på Stokmarknes, har flere samlingsbaserte studier. Nord universitet vedtok nylig å videreføre utdanningstilbudet i Vesterålen:

- Grunnskolelærerutdanning – mastergrad
- Sykepleier – bachelorgrad

I forhold til høyere utdanning viser folkehelseprofilen at vi ligger under Nordland og langt under landet for øvrig. Nylig vedtak i Nord universitet om å beholde og videreutvikle lærer og

sykepleierstudiet på Stokmarknes var derfor viktig for å motvirke denne situasjonen. Regionen mangler fremdeles heltids studieplasser, noe som kunne bidratt til at nye studenter bosatte seg i regionen. Heltidsstudier kan ha stor betydning for å tiltrekke seg den yngre del av befolkningen, som i mange tilfelle blir værende etter endt studietid.

4.5 Kultur og idrett

(under utarbeidelse, her kommer tema om idrettsanlegg, friluftsliv, aktiviteter for eldre, frivillighet mm)

Sortland har et rikt kulturliv og med etableringen av Kulturfabrikken i 2014 har Sortland fått en profesjonell arena for utøvende kunstnere og lokalt kulturliv generelt. I tillegg til tradisjonelle kulturhusfunksjoner rommer Kulturfabrikken blant annet bibliotek, kulturskole, voksenopplæring og museum og ikke minst er det byens viktigste lavterskel møteplass for alle.

Det legges ned et stort frivillig arbeid innenfor kultur og idrett, noe som er viktig for å drive de mange lag og foreninger i kommunen. Det gis tilbud om differensierte aktiviteter for alle aldersgrupper og er svært viktig for både miljø og folkehelse.

Kommunen har to idrettshaller og flere utendørs idrettsarenaer. Kommunes to idrettshaller er plassert i Sortland tettsted, som medfører mye intern kjøring i kommunen. Pr. i dag er hallkapasiteten svært presset og Sortlandshallen, som har svømmebasseng, er i dårlig teknisk stand.

De unge

Som beskrevet i kap.2 er det særlig flere indikatorer i forhold til ungdom som Sortland ligger signifikant dårligere an enn landet: troen på et lykkelig liv, fornøyd med lokalmiljøet, ensomhet, skjermtid osv. Kulturfabrikken har jobbet med gode og lavterskel møteplasser for unge, dette ser vi resultatene fra og når det gjelder indikatoren «Fornøyd med treffsteder». Her er kommunen ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet.

Uformelle møteplasser for unge i Sortland - tiltak og erfaringer

Sortland har blant annet med fasilitetene i Kulturfabrikken mulighet til å gi et godt og inkluderende tilbud til ungdom. Det mest utfordrende er å nå unge som er uorganiserte (ikke medlem av lag, forening) med et godt, lavterskel fritidstilbud. Nettopp i det at de er uorganiserte gjør at de er utfordrende å komme i kontakt med. De som faller utenfor er ofte unge som ikke finner «sin» hobby blant de vanlige idretts- og musikktilbudene.

- «Ungdomsfabrikken» er en aktivitetsparaply med drop-in arenaer som unge kan komme og gå på uforpliktende. I 2019 er aktiviteten utvidet og nye unge i alderen 15-18 år søker i stadig større grad til biblioteket og ungdomsaktiviteter i regi av Ungdomsfabrikken. For mange er det først og fremst et sted å være, å spille spill, prate, varme seg og ladet mobiltelefonen. Det er gode muligheter for å utvide åpningstidene og tilbudene, men det mangler ressurser i form av driftsmidler og personell. Det er behov for voksenkontakt og veiledning til unge, og tilbudet slik det er i dag inneholder ikke det.
- *Åpen Blå*: tilbud til ungdom i Blåbyhallen på fredager.

- Åpent Hus arrangeres og organiseres i samarbeid med flere frivillige lag og foreninger og Sortland kommune. Tiltaket er det viktigste lavterskel kultur- og folkehelse tilbudet i kommunen for en stor gruppe uorganisert barn og ungdom og arrangeres 40 fredager i året og samler rundt 400 deltakende hver gang.

Erfaring fra disse aktivitetene er at det er viktig å tilby uforpliktende møteplasser og aktiviteter som unge, som ellers ikke finner sin aktivitet/tilhold i de organiserte aktivitetene i regi av for eksempel idrettslag, korps og kulturskole, kan benytte. Det er ønskelig med et tettere samarbeid med skole og helse om ungdom med utfordringer. Det viktigste vi kan gjøre sammen er å ta vare på de unge.

Ungdomsrådet: Ungdomsrådet velges hver høst og skal sikre at ungdommens stemmer og synspunkter høres i lokalt samfunnsliv. Rådet er sentralt inne i flere kommunale prosesser og jobber jevnlig med alt fra kommunedelplaner til innhold i Ungdomsfabrikken og programkomitéen til Kulturfabrikken Sortland KF.

Unge i Vesterålen

Kulturfabrikken gjennomførte i 2016, sammen med Hurtigrutens Hus, et samarbeidsprosjekt av, med og for ungdom som samlet ungdom fra hele Vesterålen. Erfaringene fra prosjektet var blant annet at ungdom fra hele regionen ser på Sortland som sitt naturlige treffsted. I det videre arbeidet med Ungdomsfabrikken jobbes det ut fra et Vesterålsperspektiv hvor de tilbudene som er for ungdom er for ungdom fra hele Vesterålen, på like vilkår.

UKM (Ung Kultur Møtes) ble tatt opp igjen i 2014 og hadde pr. 2019 85 involverte ungdommer fra hele Vesterålen, noe som resulterte i 32 konkrete innslag. Det ser ut til at Sortland er den av Vesterålskommunene som bærer hovedtyngden av aktiviteter for ungdom i regionen.

Fra den industrielle tidsalder til den kreative tidsalder

Fremtidsstudier viser at en av tre av dagens norske arbeidsplasser er borte om 20 år (Computarization and Future of Jobs in Norway, 2015). Mange oppgaver innen transport, service, handel, omsorg, kontor, finans, rådgiving, industri, mat, etc. vil bli automatisert. Mulighetsrommet fremover er i første rekke kreativ sektor og knyttet til kreative oppgaver, der menneskets totale egenskaper, kunnskaper og relasjoner kan tas i bruk. Den teknologiske og elektroniske utviklingen skjer svært fort og ingen kan i dag ane hvilket utvalg av virtuelle, interaktive opplevelser, holografisk design, kunst og tjenester som finnes om 20 til 30 år.

Kunst, kultur og opplevelser er viktig i form av sin egenart. Samtidig er kunst og kultur som arena, noe av det viktigste vi kan tilby unge i dag for å sette dem best mulig i stand til å håndtere fremtiden. Gjennom å delta sammen med andre i produksjoner lærer man å samarbeide, finne løsninger, stole på egen kreativitet og skaperevne. Man lærer å levere et produkt og man lærer å være stolt av det man presenterer. Kultursektoren utdanner fremtidens igangsettere, og man vil møte dem igjen, ikke bare innenfor kultursektoren, men som gründere i privat sektor og ledere i offentlig sektor.

4.6 Helse og omsorgstjenester

Sortland kommunes helse og omsorgstjenester

Stab: Omfatter administrasjon, folkehelsearbeid, kommunepsykolog og kommuneoverlege

Tjenestekontor: Omfatter koordinerende enhet/tjenestekontor, støttekontakttjeneste, omsorgslønn og brukerstyrt personlig assistanse

Institusjon: Omfatter Lamarktunet og Håløytunet med 79 sykehjemsplasser, kreftsykepleier, kjøkken og vaskeri

Hjemmetjeneste: Omfatter alle deler av ordinær hjemmetjeneste samt Omsorgsbase Sjøgata.

Miljøtjeneste: Omfatter tilbud til enslige mindreårige flyktninger, botilbud til utviklingshemmende samt noen enkeltstående tjenester

Helse: Omfatter legetjenester, helsestasjon, rus og psykisk helsetjeneste samt fysioterapi/ergoterapi og dagaktivitetstilbud.

Dagens kapasitet og planlagte nye tjenestetilbud

Beskrivelse: klarer vi å levere tjenestene, hvor er presset høyest?

- Det planlegges bygging av nytt sykehjem med 54 demensplasser som skal erstatte dagens tilbud ved Håløytunet.
- I påvente av bygging av helsehus er det bestemt at det skal etableres et legekontor i 1.etg Rådhus II. Dette skal erstatte kontoret ved Søndre Frydenlund, og gir mulighet til å åpne flere legehjemler for privat drift. Det er en midlertidig løsning som har begrensninger knyttet til plass, så vi vil ikke kunne være oppe i optimalt antall legehjemler før Helsehus er etablert.

Demografisk utvikling og folkehelse

Forebygging

Satsing på Friskliv i 2018. Det er gjort utredning for etablering og organisering av tiltak, men det foreligger prosjektmidler fra Fylkesmannen for drift bare i ¾ år. Skal frisklivtiltakene videreføres, må det innlemmes i fremtidige budsjetter.

I helse og omsorg jobbes det kontinuerlig med forebygging, både i forhold til å forhindre at skade eller uønsket utvikling oppstår – og i forhold til å forhindre videre skade/sykdom.

Viktige forebyggende tiltak er:

- Æ E MÆ
- Helsestasjon (bla COS foreldrekurs)
- VIVAT selvmordsforebygging
- Støttesamtaler i skolehelsetjenesten
- BTI (Bedre tverrfaglig innsats)
- FORBUS (Forebyggende råd for barn og unge i Sortland)
- Fallforebyggende arbeid
- Rehabilitering
- Habilitering
- Hverdagsmestring/hverdagsrehabilitering
- Rusforebygging, blant annet ved SLT modellen (samordning av lokale rus- og

kriminalitetsforebyggende tiltak)

Velferdsteknologi

Det satses på velferdsteknologiske tiltak i Sortland kommune. Velferdsteknologi vil kunne bedre pasienter/brukeres hverdag samtidig som det kan medvirke til at vi kan få en mer effektiv drift og riktig bruk av ressurser.

Folkehelse

Det ble inngått ny samarbeidsavtale med Nordland fylkeskommune for perioden 2018 -2021. Prioriteringer innenfor folkehelse er forankret i denne avtalen. Helsefremmende skoler og barnehager har høy prioritet og Sortland kommune har frist til utgangen av 2020 med å gjøre de resterende skolene helsefremmende.

4.7 Lokalmiljø og møteplasser

Bygdene: Sortland har i dag aktive og gode lokalmiljø i de 5 bygdene; Holand, Holmstad, Sigerfjord, Jennestad og Maurnes, der litt under halvparten av befolkningen bor. Alle bygdene har godt tilgang til fjell og fjære og har mange naturkvaliteter. Reisetiden til Sortland sentrum er mellom 5 og 15 minutter. Gang- og sykkelveier er bygget på Maurnes, Holand og Jennestad, mens Sigerfjord (deler under utbygging) og Holmstad fremdeles mangler trygge forbindelser for myke trafikanter.

Sortland tettsted og by: (under utarbeidelse)

- Lokalmiljø, sikkerhet, avstander til sosial infrastruktur, marka, sentrum
- Service og tjenester, arbeidsplasser og boliger
- Sentrum som møteplass,

4.8 Utfordringer og kartleggingsbehov: attraktivt lokalsamfunn og region

Utfordringer

- Mange unge flytter ut av kommunen og kun noen få kommer tilbake. En del av de som flytter til Sortland blir kun en kort stund. Hvordan skal vi skape et samfunn der folk er stolte og trives og ønsker å tilbringe sitt voksenliv? Hvordan skape bostedsattraktivitet?
- Bygningsmassen i Sortland gjenspeiler ikke det reelle boligbehovet, noe som kan føre til mistriivsel, flere som faller utenfor og at eldre ikke kan bo hjemme så lenge som det er ønskelig. Kommunen har ennå ikke en aktiv boligpolitikk der det sees helhetlig på det fremtidige boligbehovet i samarbeid med private utbyggere.
- Folkehelsebarometeret gir lav score på trivsel i skolen, lav andel med høyere utdanning og stort frafall i den videregående skolen. Hvordan endre dette? Hvordan få de som reiser ut for å ta høyere utdanning til å komme tilbake og bo på Sortland?
- Økning i den eldre andelen av befolkningen vil utfordre oss med tanke på etterspørselen av tjenester innenfor helse og omsorg. Dette vil utfordre oss både økonomisk og faglig.
- Sortland kommune vil ha behov for flere leger, sykepleiere og helsefagarbeidere i tiden som kommer.
- Store endringer i skolestrukturen og potensielt i barnehagestrukturen i sentrum, samt nye rammeplan/læreplan for barnehage/grunnskole vil være utfordrende i forhold til å skape den kontinuitet og framdrift som er nødvendig for å være god på oppvekstfeltet.
- Tilstrekkelig idrettshallkapasitet og vedlikehold er en utfordring.
- Kommunens økonomiske bæreevne: ny skolestruktur, nye demensboliger og nye idrettshaller vil kreve store kommunale ressurser de neste årene.

Klarer vi å se sammenhengen mellom disse ulike temaene, som til sammen gjør samfunnet attraktivt, eller blir vi for sektororientert?

Videre kartlegging

- For mange unge som ikke trives, som faller ut av skole, ikke kommer inn på arbeidsmarkedet og står i fare for å utvikle en sammensatt helseproblematikk. Kartlegge de bakenforliggende årsakene til dette, hva skal til for å endre dette?
- Hvordan skape et samfunn der folk er stolte og trives og der flest mulig bidrar som ressurser for å skape et sosialt og økonomisk bærekraftig samfunn?
- Andel av befolkningen som sliter med psykisk helse og rus er økende. Vurdere hvilke grupper som skal prioriteres, og kartlegge hvilke grupper som kan ha nytte av andre typer tilbud/selvhjelpsprogram.
- Hvorfor velger folk å bo på ulike steder? Hva skaper et attraktivt samfunn og bolyst? Spørreundersøkelse og kartlegging av hva som er gjort andre steder og synergieffekten mellom ulike tiltak.
- Kartlegge betydningen av høyere utdanning i en region i forhold til demografien og generelt utdanningsnivå i befolkningen
- *Kartlegge hvor mange av de med fagskole som blir værende i regionen og hvor mange av de som reiser ut i forbindelse med utdanning som flytter tilbake.*
- Hvilke muligheter og modeller finnes for frivillig arbeid satt i system?

5 En effektiv kommunal organisasjon

5.1 Kommunens som organisasjon

Sortland kommune som organisasjon har et overordnet ansvar for at målene i kommuneplanens samfunnsdel i størst mulig grad blir fulgt opp. Avgjørende for dette er en organisasjon som fortløpende videreutvikler seg i takt med samfunnsutviklingen. Organisasjonen skal gjenspeile samfunnets mangfold, og i bunnen for dette ligger verdiene:

Trygghet og respekt – humør og entusiasme - åpenhet og ærlighet

5.2 Utfordringsbildet

Utfordringsbildet for organisasjonen

- *Bærekraftig økonomi* – behov for å utrede hvordan organisasjonen skal tilpasse dagens tjenesteproduksjon til en bærekraftig økonomi for å skape nødvendig handlingsrom for fremtidig utvikling
- *Digitalisering* – behov for å utrede hvilke digitale løsninger som er hensiktsmessig for innbyggere, ideelle/frivillige organisasjoner, næringsliv og ansatte i forhold til kommunale tjenester. Digitalisering skal bidra til å gi effektive tjenester av god kvalitet og høy tilgjengelighet.
- *Attraktiv arbeidsgiver/ kompetanse* – løpende utredning av tiltak for å beholde, anskaffe og utvikle riktig kompetanse for de tjenester kommunen skal tilby.
- *Lederskap og medarbeiderskap* – behov for å utvikle helhetlig verdibasert ledelse hvor ledere og ansatte jobber sammen for å utvikle en felles kultur, med fokus på tjenestekvalitet gjennomgående i hele organisasjonen.
- *Heltidskultur* – det er behov for å utrede ulike modeller for arbeidstidsordninger som har fokus på heltidsstillinger – utvikle en heltidskultur i organisasjonen.

6 Kommunal infrastruktur, eiendommer og bygningsmasse

Store deler av det kommunale vei-, vann- og avløpsnett har ikke tilstrekkelig kvalitet og/eller kapasitet og det er et betydelig investeringsbehov for å oppgradere lokal infrastruktur. Planprogram for kommunedelplan for avløp og vannmiljø er vedtatt.

Kommunen har en stor bygnings- og eiendomsmasse; skolebygninger og barnehager med uteområder, rådhusene, parkanlegg, lekeplasser, idrettsanlegg mm. En god del av disse eiendommene trenger oppgraderinger i form av bedre klima- og miljøvennlige løsninger, universelle løsninger slik at alle kan benytte både bygninger og uteområder på en likeverdig måte, generelt vedlikehold osv.

Videre kartleggingsbehov

- Hvordan skal store investeringer på kommunalt vei- vann- og avløpsnett håndteres de neste årene for at ikke dårlig standard og kapasitetsproblemer skal være til hinder for utbygging og etablering av bolig- og næringsområder.
- Gjennomgang og kartlegging av muligheter og behov for oppgraderinger på kommunale bygg og eiendommer

7 Klima og energiplanlegging, samt klimatilpasning

7.1 Statlige retningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpassing

Høsten 2018 vedtok Stortinget egne *statlige retningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpassing*. Formålet med retningslinjene er at det offentlige skal, gjennom planlegging og øvrig myndighets- og virksomhetsutøvelse, stimulere til og bidra til reduksjon av klimagassutslipp, samt økt miljøvennlig energiomlegging. Planleggingen skal også bidra til at samfunnet forberedes og tilpasses klimaendringene.

Planretningslinjene skal også sikre at fylkeskommuner og kommuner prioriterer arbeidet med å redusere klimagassutslipp og bidra til at klimatilpasning ivaretas som hensyn i planlegging etter plan- og bygningsloven.

I kap. 4.3 i retningslinjen heter det: *Kommuneplanens samfunnsdel skal inkludere en overordnet vurdering av om klimaendringer vil påvirke langsiktige utfordringer, mål og strategier. Vurderingen skal skille mellom forhold av betydning for arbeidet med kommuneplanens arealdel, og forhold av betydning for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon.*

Videre heter det: *I kommuneplanens samfunns- og handlingsdel, samt andre relevante planer, bør kommunen, basert på lokale forhold, vurdere hvordan endringer i klima kan påvirke bl.a. samfunnssikkerhet, kritisk infrastruktur, natur- og kulturmiljø, befolkningens helse, samt forutsetninger for berørte næringer, og hvordan dette skal følges opp.*

7.2 Nasjonale forventninger

Regjeringen har som mål å redusere ikke-kvotepliktige klimagassutslipp med minst 45% innen 2030, sammenlignet med 2005-nivå og at Norge skal bli et lavutslippssamfunn innen 2050. For å kunne nå målet, må dette hensyntas i planarbeid og på alle nivå i samfunnet.

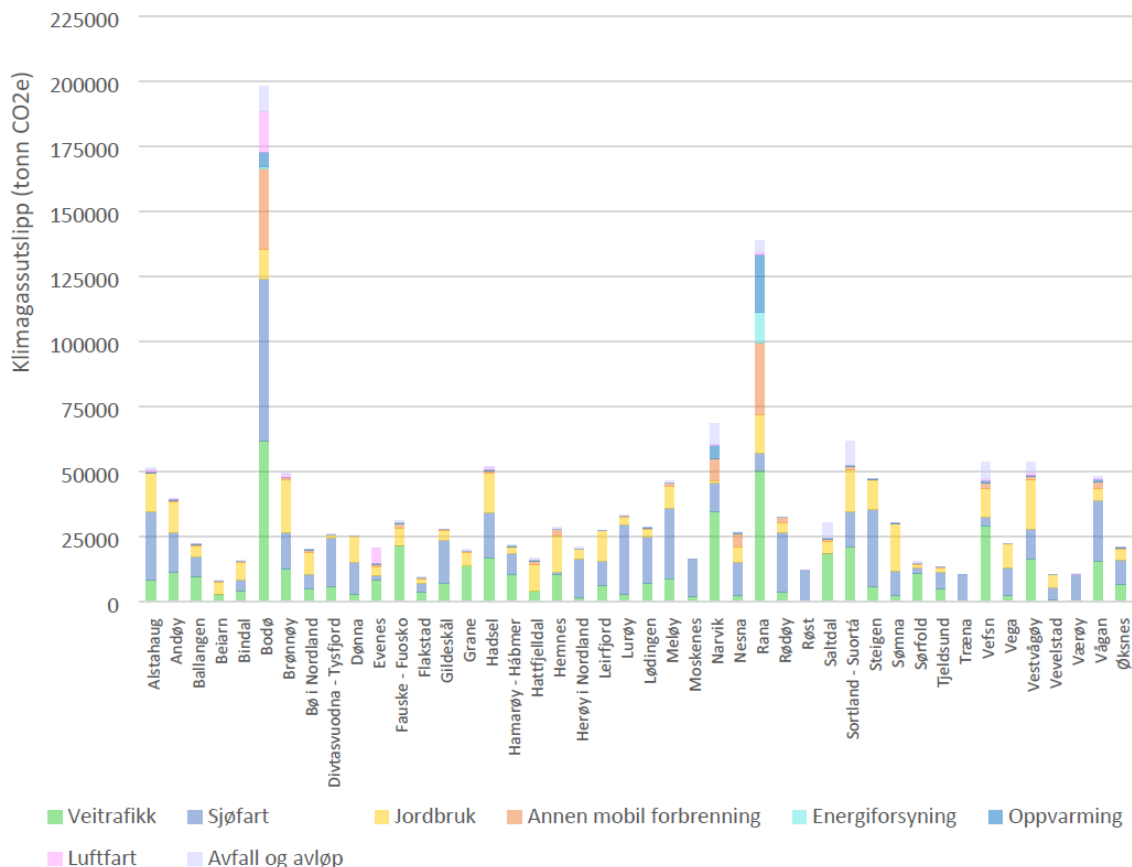
Klimaregnskap for Nordland

Nordland fylkeskommune har fått utarbeidet rapporten «Klimaregnskap for Nordland fylkeskommune». Rapporten inneholder også tiltakspakke og framskrivninger for hele fylket og for

fylkeskommunal virksomhet. På fylkesnivå ha Nordland fylkeskommune satt følgende hovedmål for fylkets regionale klimapolitikk:

- De samlede klimagassutslippene i Nordland skal reduseres med 20% sammenlignet med 1991 (tilsvarer 30% reduksjon sammenlignet med utslippsnivået i 2008).
- Nordland fylke skal jobbe for å utnytte det potensialet som ligger i produksjon av ny fornybar energi og energieffektivisering.
- Nordland fylkeskommune skal bidra til å redusere kommunens sårbarhet for klimaendringer og styrke deres tilpasningskapasitet/evne.

Rapporten er datert i mai 2019 og inneholder også data for hver kommune:

Figur 7 Utslippsregnskap per kommune, ekskludert utslipp fra industri, år 2016.

Vi ser her at utslipp fra veitrafikk er den største utslippskilden i Sortland, tett fulgt av jordbruk og sjøfart. Veitrafikk har totalt sett høyest utslipp for hele Nordland (med unntak av industri).

Videre viser utslippsregnskapet for direkte utslipp innenfor Nordland fylkes geografiske område at utslipp fra lette kjøretøy er høyt. Utslipp fra industri er holdt utenfor figuren på grunn av sektorens størrelse sammenlignet med de andre sektorene. Industriutslipp var i 2016 på 1 700 000 tonn CO₂e.

7.3 Kommunedelplan for energi og klima

I kommunal planstrategi, vedtatt i 2017, heter det at kommunen i 2018 skal igangsette arbeid med revisjon av *Kommunedelplan for energi og klima 2010-2022*. Dette arbeidet er ikke startet og det er derfor nødvendig å behandle dette tema grundig både i denne planen og i kunnskapsgrunnlaget da dette er et viktig og et sektorovergripende tema.

I arbeidet med samfunnsdelen vil det da legges opp til en sektorvis gjennomgang av klima, energi og klimatilpasningsspørsmålet, slik at det kan tilrettelegges for lokale tiltak; arealstrategier, tiltak i den kommunale organisasjonen mm., for å sikre at Sortland kommune, som helhet, blir i stand til å levere sin del og ta sitt ansvar på dette området.

7.4 Klimasamarbeid i Vesterålen

For å lykkes med klimaarbeidet er det nødvendig å samarbeide på tvers av både samfunnssektorer og forvaltningsnivå. Eksempel på det er tiltak for å oppnå reduksjon i veitrafikk, der både fylkeskommunen, den enkelte kommune, næringsliv og privatbilisten må være villig til å gjøre tiltak. Fylkeskommunen må bidra med kollektivtilbud, kommunen må bidra til arealplanlegging som resulterer i reduksjon i kjørebehov, tilrettelegging med gang-/sykkelveier og Vesterålingen må benytte seg av kollektivtilbudet. Vesterålskommunene har vedtatt å starte et klimanettverk og har fått støtte gjennom Klimasatsmidler.

7.5 Utfordringer og kartleggingsbehov

Utfordringer

Dersom vi skal nå de nasjonale klimamålene må vi redusere utslipp og klimafotavtrykket betraktelig i løpet av de neste årene. Det må skje en omstilling i både privat og offentlig sektor innenfor en rekke områder fra samordnet transport- og arealplanlegging til byggetekniske løsninger, bilkjøring, kollektivtransport, bosettingsmønster og levevaner. Det må tas hensyn til forventet ekstremvær og andre miljøpåvirkninger fra globale klimaendringer.

Videre kartlegging

- Utarbeide et kunnskapsgrunnlag som synliggjør dagens situasjon i forhold til lokalt utslipp og klimafotavtrykk for Sortland og regionen.
- Utrede hvordan det er mulig å skape et miljømessig bærekraftig samfunn. Vurdere fremtidige klimatiltak og effekten av disse.
- Hvordan kan vi samarbeide regionalt om felles klimatiltak (fellesløsninger som biogassanlegg, ladestasjoner, kollektivtransport og lignende)
- Kartlegge hvordan endringer i klima kan påvirke samfunnssikkerhet, kritisk infrastruktur, natur- og kulturmiljø, befolkningens helse, samt forutsetninger for berørte næringer, og hvordan dette skal følges opp.

8 Verdiskaping og næringsutvikling

(Under utarbeidelse)

8.1 Verdiskaping

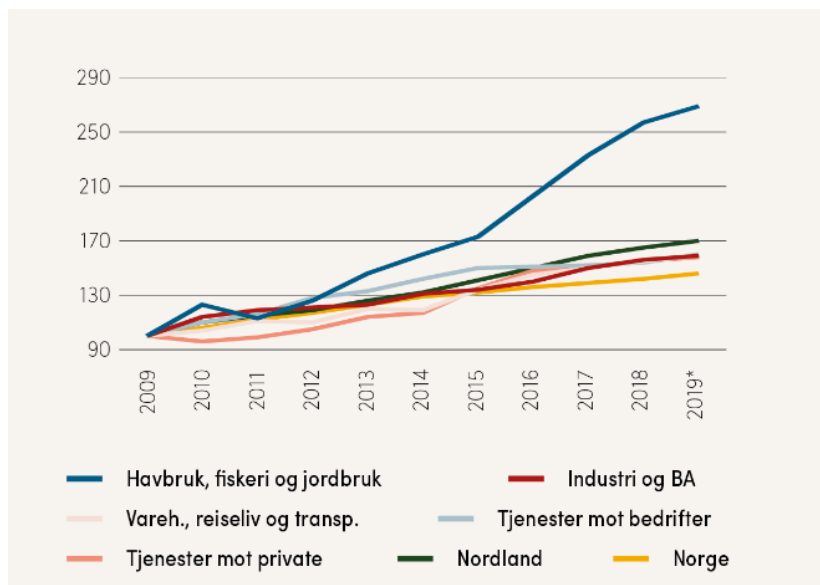
Her vil de ulike næringene beskrives kort. Utfordringer og vekstpotensial? Primær-, sekundær- og tertiærnæringene. Vurdering av behov, samarbeidsmuligheter og konfliktnivå.

- Næringene må sees på i et regionalt perspektiv:
 - Havbruk
 - Fiskeri
 - Bygg og anlegg
 - Landbruk
 - Reiseliv
 - Handel og tjenesteyting
 - m.fl

I Nordland ble det i 2018 nok en gang satt omsetningsrekord med 223 milliarder kroner, en vekst på 4 prosent fra 2017. Til sammenligning var den nasjonale veksten på 2,1 prosent.

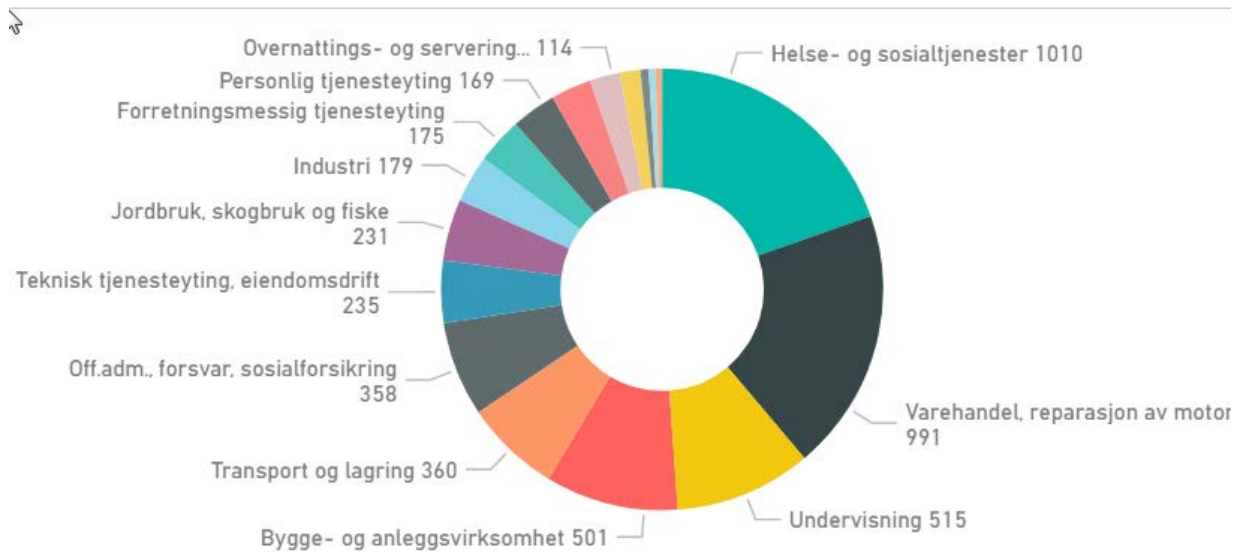
Nordlandsøkonomiens 10-årige vekstperiode viser imidlertid tegn til å flate ut. For 2019 ventes fortsatt høyt aktivitetsnivå, men en mer moderat vekst i Nordland på 2,8 prosent. Handelskrig mellom USA og Kina kan slå negativt ut for eksportfylket Nordland. (Kilde: Index Nordland 2019)

Svakere veksttakt skyldes ikke bare internasjonal politikk. En stor andel av bedriftene i Nordland har høy kapasitetsutnyttelse, digitalisering i bedriftene skaper nye behov for arbeidskraft.

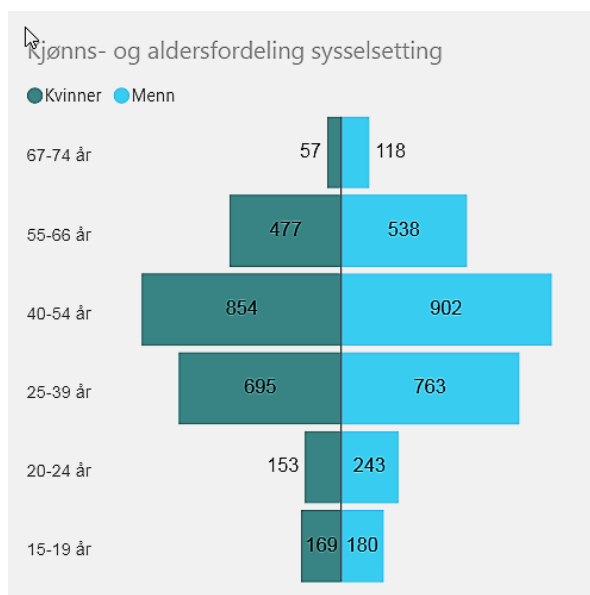
Utvikling i omsetning pr. bransje i Nordland. Indeks der 2009=100

8.2 Næring i Sortland og regionen

Grafen under viser sysselsatte etter næring i Sortland kommune (kilde SSB)

8.3 Sysselsetting

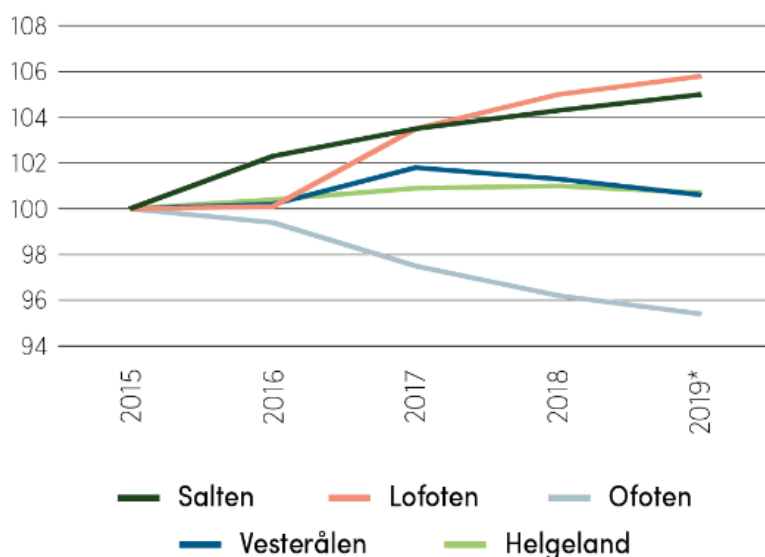
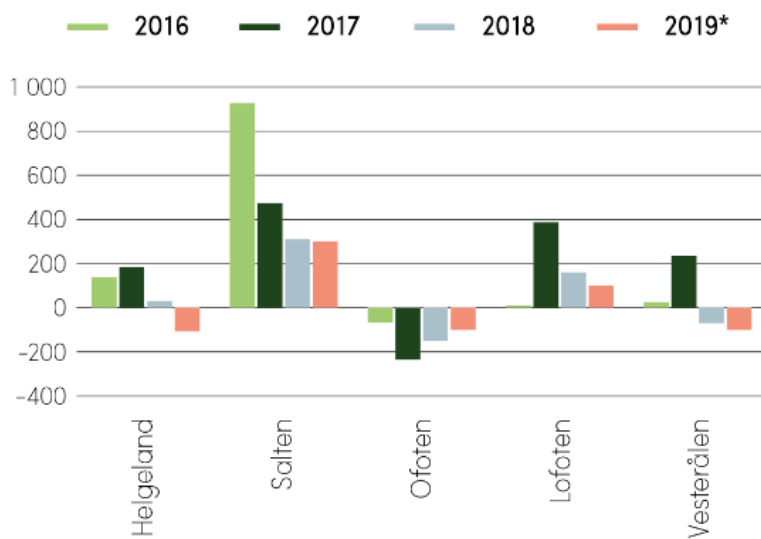
Sortland hadde totalt 6.390 sysselsatte pr 4. kvartal 2017. Arbeidsledigheten er lav og fortsetter å synke. Illustrasjonen viser fordeling av sysselsetting i Sortland etter alder og kjønn

Utviklingen i sysselsettingen i regionen

Grafen under viser utviklingen i sysselsettingen i de ulike regionene i Nordland 2015-2018, samt forventninger for 2019 (*Indeks Nordland 2019*).

Vesterålen opplevde en høy sysselsettingsvekst fra 2016–2017, men har deretter hatt en nedgang gjennom 2018, og det forventes ytterligere nedgang fremover.

Netto jobbskaping per region i Nordland, antall jobber (SSB).

Grafen over viser utviklingen i sysselsettingen i de ulike regionene i Nordland (Indeks Nordland 2019)

Det er en utfordring for sysselsettingen at Vesterålen har hatt nedgang i befolkningen de siste årene. Nedgangen skyldes at stadig flere unge flytter bort for å studere eller jobbe og at innvandringen/tilflyttingen er svært lav. En annen utfordring er den økende aldrende befolkningen som medfører at mange går ut av arbeidsstyrken og tilgang på nye arbeidstakere avtar. Det skapes færre nye jobber.

Vesterålen har siden 2017 hatt en nedgang i sysselsettingen og har hatt negativ utvikling i jobbskapingen og det forventes ytterligere nedgang fremover, noe som har en klar sammenheng med knapphet på arbeidskraft. Indeks Nordland 2019 peker på en klar utfordring: Nordland trenger kvalifisert arbeidskraft.

8.4 utfordringer og kartleggingsbehov

Utfordringer

- Nedgang i befolkningen de siste årene i Vesterålen pga. at stadig flere unge flytter bort for å studere eller jobbe og at innvandringen/tilflyttingen er svært lav.
- Den økende aldrende befolkningen medfører at mange går ut av arbeidsstyrken og tilgang på nye arbeidstakere avtar.
- Både privat næringsvirksomhet og offentlig tjenesteyting har behov for kvalifisert arbeidskraft, mens regionen har en befolkning med lav andel fag- og høyere utdanning.
- Miljø og klima

Videre kartleggingsbehov

- Behov for ytterligere kartlegging og analyse i forhold til sysselsettingssituasjonen i kommunen og regionen.
- Hvordan skal vi utvikle Vesterålen til å bli en region med attraktive bosted og arbeidsplasser, som unge mennesker ønsker å flytte til og bosette seg i? Hvordan skape bostedsattraktivitet?
- De ulike næringenes fremtidige utfordringer, behov og samarbeidspotensiale.

9 Transport – samferdsel

Hovedmålene for transportpolitikk i Norge: bedre fremkommelighet for personer og gods, redusere avstandskostnader, redusere transportulykkene og klimagassutslippene.

Gode samferdselsløsninger er avgjørende på flere nivå, både for å transportere varer og passasjerer over lengre strekninger og knytte Vesterålen opp mot det nasjonale transportsystemet. I tillegg er transportløsningene viktige for lokalsamfunnene, der gode og trafikksikre løsninger skal bidra til attraktivitet, bedre folkehelse og reduserte klimagassutslipp.

9.1 Regionalt

Sjømatnæringen har et betydelig transportbehov, som forventes å øke i årene fremover.

Fremkommelighet på fylkesveinettet er en viktig faktor for Vesterålen. Nordland fylkeskommune har samarbeidet med øvrige fylkeskommuner i Nord-Norge om utredningen «*Fra kyst til marked – sjømattransporter i Nord-Norge*» som synliggjør godsstrømmene, veibelastning, flaskehals mm. i hele landsdelen. Dette er også viktig for andre næringer.

-Biltransport: Hovedvekten av godstransporten i Vesterålen foregår med bil, der dårlig veistandard er utfordrende. I Nordland har Nasjonal transportplan (NTP) flere pågående prosjekt, der blant annet Hålogalandsvegen er svært viktig. I Regional transportplan (RTP) er bl.a. utbedring av veistrekningen

Fv 82, Vesterålsgate er den fylkesveien i Nordland som har høyest trafikk. Den store trafikkbelastningen virker negativt på nyetableringer og muligheter for vekst i regionsenteret. Fylkesveien fungerer som en barriere for lokalsamfunnet og trafikktegninger viser at venstresving både inn på og ut fra fylkesveien er problematisk i de fleste kryssene i sentrum av byen (trafikkanalyse 2018). Dette hemmer utviklingen av sentrum, samtidig som det genererer større press på etablering av forretningsvirksomhet utenfor sentrum, som igjen er uheldig for sentrum og som vil skape enda mer biltrafikk.

FV 821 over Frøskelandsfjellet viktig for Vesterålen. Fv 82 Vesterålsgate har betydelig gjennomgangstrafikk og lokaltrafikk, og det er behov for tiltak for å sikre både trafiksikkerhet, fremkommelighet, utvikling og vekst i regionsenteret.

- Sortland havn som logistikknutepunkt i Vesterålen er viktig i forhold til gods- og persontrafikk samt cruisetrafikk. Videreutvikling av ny havnestruktur med funksjoner for Sortland og Vesterålen er under arbeid.

-Tog benyttes i noen tilfeller på deler av transportstrekningen. Nylig ferdigstilte Jernbanedirektoratet sin utredning om Nord-Norgebanen, der det ble konkludert med at ingen av alternativene ville være samfunnsøkonomisk lønnsomme og det konkluderes med at Nord-Norgebanen ikke er aktuell (!)

-Flyplasser – det er 2 flyplasser i Vesterålen, Skagen og Andenes lufthavner. Skagen er småflyplass og server et regionalt behov, samt mater passasjerer mot Bodø for videre transport. Andenes har mulighet for å ta ned også større fly og har også tilbud om direkteruter til destinasjoner utenfor fylket i sommerhalvåret, mens småflyplassfunksjonen med mating av passasjerer mot Bodø og Tromsø for videre transport foregår hele året. Evenes lufthavn server også Vesterålen og det er flybusstilbud fra/til Sortland for de fleste flyavgangene på Evenes.

Det er behov for å se på en helhetlig samferdselspakke der alt fra fylkes- og riksveier, jernbane, havner og flyplasser sees i sammenheng, dersom vi skal kunne ivareta fremtidig utvikling og vekst innenfor ulike næringer.

Veinettet i regionen: (ikke ferdig)

- Beskrivelse av dagens tilstand og konsekvenser for næring, persontransport/pendling og interkommunalt samarbeid. (BAS-region)
- Hålogalandsveien- status og forventet virkning
- Andre planer i regionen og betydning (regional transportplan)

10 Teknisk infrastruktur i kommunen

(Under utarbeidelse)

10.1 Veinettet i kommunen

I gjeldende kommunale planstrategi (2017-2019) ble det vedtatt at kommunen skulle ha en egen kommunedelplan for kommunalt veinett, oppstart 2018, arbeidet er ikke startet. Det kommunale veinettet har svært ulik kvalitet, flere veier mangler fast dekke, noe som gir miljø- og vedlikeholdsproblemer både sommer og vinter. For en del av veiene er også det faste dekket svært dårlig. Sammenknytning av Bjørklundveien og Vesterveien i Lamarka er viktig for trafikkavviklingen både på nord- og sørsiden av sentrum.

10.2 Gang-/sykkelveier

Sortland kommune har et relativt godt utbygd gang-/sykkelveisystem inn mot sentrum, men det mangler gangbru over Sortlandssundet, noe som relativt effektivt stopper denne type trafikk inn mot sentrum fra Hinnøysiden. Nye gang-/sykkelveier er bygget, eller under utbygging, på Maurnes, Sigerfjord og Holand og Jennestad, mens Holmstad fremdeles mangler trygge forbindelser for innbyggerne. Gode gang- og sykkelveier er viktig for sikkerhet, folkehelse og klima.

10.3 Kollektivtransport

Det er Nordland fylkeskommune som driver kollektivtransporten i regionen, og har i sin klimamålsetting mål om at flest mulig skal reise kollektivt. Sortland har i dag ikke et lokalt kollektivtilbud, noe som er etterspurt spesielt blant mange barn og unge. De regionale bussrutene er tilpasset skolerutene, og blir derfor lite aktuelle for arbeidsreisende. Selv om Vesterålen ikke formelt er en BA-region (bo- og arbeidsregion), pendles det på kryss og tvers og tvers for både bo/arbeid og servicetilbud i hele regionen. Dette viser tall fra SSB:

- Sortland har litt under 800 *innpendlende* sysselsatte fra andre kommuner i Vesterålen (2017). I hovedsak fra Hadsel (384), Øksnes (184), Andøy (98) og Bø (81).
- Utpendlingen fra Sortland er nesten like høy, med ca. 550 utpendlere som arbeider i kommuner utenfor Sortland, i hovedsak til Hadsel (382) og Øksnes (91). Potensialet for mer bruk av kollektivtransport er derfor stort.

10.4 Vann og avløp

Kommunen har de seinere årene ikke klart å følge opp de overordnede planene for avløp som ble laget rundt 2002, kloakkrenseanlegg og ledningsnett er ikke i samsvar med dagens sentrale forskrifter og behov. Dette gir store utfordringer både i sentrum og ute i distriktene, når utbygginger skal skje. Arbeidet med ny plan er igangsatt. Strategiske valg og prioriteringer er sentrale i økonomiplanen 2019-2023.

Drikkevannssituasjonen i kommunen er god.

10.5 Utfordringer og kartleggingsbehov

Utfordring

- Få til et raust og godt samarbeid om felles samferdselsløsninger i Vesterålen?
- Sortland har store utfordringer i forhold til avløpssituasjonen, der det må påregnes store investeringsbehov de neste årene.
- Vann og avløpssystemet kan være til hinder for nyetableringer, klarer kommune å være en god tilrettelegger eller blir vi en flaskehals for utvikling?
- Lite utviklet regionalt kollektivtilbud i forhold til arbeidspendling, samt manglende lokalt kollektivtilbud
- Manglende gang- og sykkelvei over Sortlandsbrua og på Holmstad

Videre kartlegging

- Regionalt- utrede felles vegpakke
- Utarbeide helhetlig plan med tiltak som kan påvirke trafikken i Vesterålsgate
- Kollektivtransport- mulighetene for lokalbuss og kollektivtilbud for pendlere i regionen.
- Utarbeide vann og avløpsplan

11 Vesterålen og regionsentret Sortland

(under utarbeidelse)

Beskrivelse av Vesterålen først: tetthet, flere byer og tettsted innbygger, korte avstand, kort om de ulike kommuners identitet. Vi er knyttet tett sammen- i en felles bo-, arbeids- og serviceregion (BAS), der mye er uavhengig av kommunegrenser. Det samme gjelder bruk av naturressurser som for eksempel sjøen til oppdrett og fiskeri, naturbasert turisme osv. Sortland skal være en motor for utvikling i en livskraftig region. Der alle kommunene er avhengig av hverandre og spiller hverandre gode. By og land, hand i hand.

11.1 Regionale samarbeidsprosjekter

- «Bærekraftig vekst mot 2025»- Reisemålsstrategi for Vesterålen
- Regionalt kultursamarbeid
- Næringsssamarbeid; fiskeri og oppdrett, skogdrift, turisme mm.
- Høyere utdanning- Nord universitet
- Videregående utdanning
- Regionalt kompetansekontor (RKK)
- Vesterålen friluftsråd
- Vesterålen næringslivssamarbeid
- Kommunale tjenester innenfor Renovasjon, PPT, energi??

11.2 Regionsenteret Sortland

(Under utarbeidelse)

Sortland er utpekt til regionsenter av Nordland fylkeskommune. Regionsenterrollen gir mange muligheter, men også forpliktelser. «Regionsentrene skal være lokomotiv i livskraftige regioner». Vekstkraft, attraktivitet og regionforstørring står sentralt, samtidig er *by og land* et gjennomgående perspektiv. Sortland må gi de tilbudene et regionsenter skal gjøre og samtidig se til hele Vesterålen.

Sortland har fått tildelt rollen som regionsenter, men har den reell legitimitet hos kommunene i regionen? Klarer vi å få til et helhetlig godt samarbeid om en langsiktig utvikling av Vesterålen der de ulike stedene har ulike roller og vi spiller hverandre gode. Hvordan skal Sortland få legitimitet og ta rollen som den rause storesøsteren. Skal vi utvikle regionen er det en grunnleggende premiss for suksess at det er enighet om mål og retning og oppslutning fra både næringsliv, kommunesektoren og lokalsamfunnet. Regionsenterprosjektet RAUS jobber med disse problemstillingene.

11.3 utfordringer og kartleggingsbehov

Utfordring

- Samarbeider regionen godt nok slik at vi får utnytter synergieffekten og potensialet i regionen. Synliggjør vi våre felles kvaliteter og fortrinn.
- Legger regionen til rett for bostedsattraktivitet, hvem tar ansvar for dette?
- Har Sortland legitimitet som regionsenter fra de andre kommunene i Vesterålen?
- Klarer Sortland og ta rollen som lokomotiv for en livskraftig region bidra til samarbeid mellom de ulike kommunesentrene og sikre at by og land drar hand i hand og spiller vi hverandre god?

Videre kartlegging

- Finne gode samarbeidsformer i regionen (Raus jobber med dette)
- Hva skal til for at Sortland skal få tillit som regionsenter og hva ligger i regionsenterrollen
- Kartlegge hva som er regionens største utfordringer og hva det kan samarbeides om for å oppnå best mulig sosial, økonomisk og klimamessig bærekraft